

Аз таърихи «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон»

Тақвим ин маълумотномаи ҷопӣ ё электроние мебошад, ки ба сифати роҳнамо ё дар шакли ҷадвал оварда шуда, дар он рӯйдодҳои муҳим - рӯзҳои ид, санаҳои муҳими сиёсӣ ва иқтисодӣ фарҳангӣ инчунин ҳаёту ғайришахсонӣ алоҳида ба қайд гирифта мешавад. Тақвимҳо аз рӯи намуд рӯймизӣ, деворӣ, электронӣ, тавсифӣ, намоишӣ ва армуғонӣ мешаванд.

Аввалин «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими РСС Тоҷикистон»-ро соли 1964 Вазорати фарҳанг ва Китобхонаи ҷумҳуриявӣ ба номи Абулқосим Фирдавсӣ дар ҳамкорӣ бо идораи Бойгонҳои назди Совети Вазирони Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва ҷоп намуда буданд, ки ин далели муҳими рушди тақвимнависӣ башумор мерафт. Тибқи дархости хонандагон ва кормандони китобхонаҳои шаҳрӣ, вилоятӣ ва ноҳиявӣ «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими РСС Тоҷикистон» соли 1964 ба забони русӣ нашр гардид.

Ҳамзамон, аз соли 1965 «Тақвими китобдор» бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ нашр гардида, воқеаҳои муҳими ҳаёти сиёсӣ ва маданияи ҷумҳуриамонро фаро мегирифт. Аз солҳои 1964 то 1968 дар он доир ба 40 нафар адибони классик, муосир ва ахбори воқеаҳои адабию сиёсӣ ҳамон давра маълумот пайдо кардан мумкин аст. Дар тӯли солҳои 1964 то 1976 ба «Тақвими ҷашну санаҳои РСС Тоҷикистон» 1246 ҷашну сана ва дигар воқеаҳои муҳими ҳаёти кишвар дохил карда шуданд. Аз ин шумора, оид ба 246 ҷашну санаҳои асосӣ очеркҳои мухтасар навишта шуда, дар он 2400 номгӯи адабиёт бо забони тоҷикӣ ва 2708 номгӯӣ бо забони русӣ тавсия шуда буд.

Дар «Тақвими ҷашн ва санаҳои РСС Тоҷикистон» барои соли 1978 дар бораи шахсиятҳои маъруф ба монанди Садриддин Айнӣ, Ориф

Шукуров, Бобочон Ғафуров, Самад Ғанӣ, Миновар Шогадоев, Карим Девона, Муҳаммадсидики Ҳайрат ва дигарон бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ маълумоти зарурӣ дарҷ гардида буд.

Саркарда аз соли 1981 «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими ҷумҳурӣ» дар радиои ахбори ҷорӣ, иттилоот оид ба санаҳои муҳими соли ояндаро инъикос намуда, ба ин васила ба библиографону китобдорон дар раванди таҳияи пешакии нақша оид ба маълумотҳои библиографӣ ва гузаронидани чорабиниҳо маълумоти муфидро пешкаш менамояд. Аз тақвими мазкур оид ба ҳаёту фаъолияти шахсиятҳои барҷаста -Аҳмад Бобокулов, Абдусалом Дехотӣ, Мирзо Турсунзода, Нусратулло Махсум, Рауф Баротов ва дигарон маълумоти заруриро дастрас намудан мумкин аст.

Дар даврони соҳибистиклолии ҷумҳурӣ, соли 1992 «Тақвими китобдор» аз нашр баромад, вале бинобар мушкилоти он замон ҷопи тақвим аз соли 1993 то 1996 боздошта шуд.

Аз соли 1997 бо иқдоми Вазорати фарҳанг ва Китобхонаи миллии Тоҷикистон ба номи Абулқосим Фирдавсӣ «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон» бо инъикоси рӯйдодҳо ва санаҳои муҳими солҳои 1997 ва 1998 ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ нашр гардида, дастраси хонандагон гардид. Китобхонаи миллии таҳти унвони «Ахбори воқеаҳои сол» ва «Тақвими фарҳангӣ»-ро бо фарогирии рӯйдод ва санаҳои муҳими солҳои 2001-2002 ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ ҷоп намуд.

Соли 2004 «Тақвими ҷашну санаҳои муҳими Тоҷикистон» бо инъикоси рӯйдодҳои муҳими солҳои 2004-2005 ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ дастраси хонандагон гардид.

Тақвими наватӣ зери ҳамин унвон ахбори воқеаҳои соли 2007 ва очеркҳо бахшида ба санаҳои муҳим ва ахбори воқеаҳои соли 2008-ро ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ инъикос менамуд. Дар тақвими мазкур оид ба чехраҳои шинохтаи илму адаб ва ҳунари тоҷик Шарифҷон Ҳусейнзода,

Абдуллоҷон Юнусов, Тухфа Фозилова, Мирсаид Миршакар, Одина Ҳошимов, Худой Шарифов, Ҳабибулло Назаров, Воҳид Асрорӣ ва дигарон ахбороти ҷолибу судмандро дарёфтани мумкин аст.

Аз соли 2012 инҷониб бо ташаббуси корманди шуъбаи илмӣ ва тадқиқотӣ Ёрмуҳаммад Сучонӣ «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз нав коркард ва электронӣ карда шуд. Тақвими, ки соли 2016 таҳия ва нашр гардид, аз ду қисм иборат буд. Дар қисми аввал муҳимтарин рӯйдодҳои сол инъикос гардида, қисми дуюми он дорои лавҳаҳои библиографӣ оид ба зодрӯзи шахсиятҳои шинохтаи кишвар, арбобони намоёни давлатию сиёсӣ, ходимони илму адаби тоҷик буд. Тавассути ахбори тақвими мазкур хонанда оид ба зиндагинома ва фаъолияти илмию эҷодии арбобони илму фарҳанг ва сиёсии кишвар Доро Начот, Зикрулло Ҳоҷаев, Ғаффор Валаматзода, Турсун Улҷабоев, Саймумин Раҳимов, Сухроб Қурбонов, Муқаддима Ашрафӣ, Ҷамшед Исмоилов, Муҳаммадҷон Шакурӣ, Сайфиддин Назарзода, Шокир Мухтор, Тағоймурод Розиков, Анвар Ваҳобов ва дигарон маълумоти муфассал пайдо мекунад.

Мавриди зикр аст, ки нусхаи электронии «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои солҳои 2008-2018 дар сомонаи Китобхонаи миллии Тоҷикистон ҷой дода шуда, зимни шиносӣ бо он хонанда ба илму фарҳанг ва ҷанбаҳои мухталифи ҳаёти Тоҷикистон ва мардуми он, инчунин таъриху тамаддуни мардуми форсизабон ошно мегардад. Аз тақвими мазкур оид ба таърихиҷашнҳои байналмилалӣ, миллию соҳавӣ, иду маросими ниёгон, рӯйдодҳои муҳими сиёсию фарҳангӣ ва илмию адабии Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот пайдо кардан мумкин аст.

Соли даҳум аст, ки «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон» танҳо ба забони давлатӣ таҳия гардида, дар қисми аввали он ахбори воқеаҳои соли ҷорӣ ва дар қисми дуюми онбошад лавҳаҳои

библиографӣ оид ба санаҳои муҳими ҳаёту фаъолияти шахсиятҳои барҷаста ва арбобони намоёни давлатию сиёсӣ, чехраҳои шинохтаи илму адаби тоҷик нашр мешаванд. Шоистаи зикр аст, ки дар ахбори воқеаҳо ҳамасола оид ба намояндагони сиёсӣ давлатӣ, ҳизбию ҷамъиятӣ, қаҳрамонони Иттифоқи Советӣ, қаҳрамонони Меҳнати Сотсиалистӣ, сиёсатмадорон, олимону адибон, арбобони фарҳанг, ки мавлуди панҷоҳ, шаст, ҳафтод, ҳаштод солагии онон дар соли ҷорӣ тақвими ҷашн гирифта мешавад, маълумоти муфассал ҷой дода мешавад.

Дар тақвим инчунин, оид ба шахсиятҳои барҷаста, донишмандону муҳаққиқон ва коршиносони хориҷӣ, аз ҷумла намояндагони илму адаби кишварҳои ҳамсоя - Афғонистону Эрон ва Узбекистон, ки ба омӯзишу баррасии ҷанбаҳои мухталифи ҳаёти Тоҷикистон ва мардуми он машғуланд, маълумоти муфид пайдо кардан мумкин аст.

Тақвими имсола зери унвони «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳия ва ҷоп гардида, доираи фарогирии матолиби он ҳамоно васеъ мебошад. Он аз ду қисм иборат буда, қисми аввал ахбори воқеаҳои соли 2021 ва қисми дуюм бошад лавҳаҳои библиографӣ вобаста ба санаҳои мавлуди арбобони намоёни давлатӣ, сиёсӣ ва чехраҳои шинохтаи илму адабро фаро мегирад.

Маъмулан, тамоми тақвимҳо ҳангоми ҷамъбасти сол барои соли оянда таҳия мешаванд. Ин иқдом бо мақсади таъмини дастрасии китобдорон, аҳли илму маориф, кормандони соҳаи саноат, сиёсатмадорон ва хизматчиёни давлатӣ бо иттилооти зарурӣ оид ба ҷашну маърақаҳо, санаҳои муҳими таърихӣ фарҳангӣ буда, истифодаи он ба онҳо имкон медиҳад, ки фаъолияти хешро дар соли ҷорӣ дуруст ва ҳадафманд ба нақша гиранд.

Ошноӣ ба мақолаву ахбори тақвимҳо барои дар сатҳи баланд таҷлил намудани иду маросими миллӣ, зодрӯзи олимон, донишмандон,

табибону сиёсатмадорон, намояндагони соҳаи кишоварзӣ ва истеҳсолоту саноат имкони васеъ фароҳам меорад.

Сатҳи баланди пешрафти ҳаёти ҷомеаро танҳо дар заминаи таҳияи нақшаи илман асосноки дурнамотаъмин намудан мумкин аст. Вобаста ба ин бо мақсади ошноӣ зиндагинома ваосори илмию эҷодиичеҳраҳои шинохтаи илмию фарҳангӣ ва дигар шахсиятҳои маъруф маълумот пайдо кардан мумкин аст. Муассисаи давлатии «Китобхонаи миллии Тоҷикистон» барои тамоми китобдорону библиографон ва кулли масъулони бахши фарҳангу маънавиёт ва дигар соҳаҳо ҳамасола «Тақвими ҷашн ва санаҳои муҳими Ҷумҳурии Тоҷикистон»-ро таҳия ва ҷоп менамояд.

Тартиби ҷобачогузории мавод дар тақвим ба тариқи зайл аст: аввал ба тартиби алифбо ному насаби нафароне, ки дар Тоҷикистон таваллуд шуда, дар ин сарзамин зиндагӣ ва фаъолият доранд, сипас ҳамзабонони бурунмарзӣ ва муҳаққиқону донишмандони хориҷӣ ба ҷо гузошта мешаванд.

Мураттибони тақвим ҳангоми ҷамъоварии мавод аз донишномаву комусҳои соҳавӣ, ҳазинаи бойгонии муассисаҳои илмӣ, фарҳангӣ ва сарчашмаҳои дигар истифода мебаранд.

Тақвим ба китобдорон ва тамоми онҳое, ки ба тарҳрезии созмондихӣ ва баргузории ҷорабиниҳои муҳими сиёсӣ, илмӣ, адабӣ, фарҳангӣ, оммавӣ ва маърифатӣ машғуланд, барои дарёфти маълумоти мавриди ниёз кумак мерасонад.

Ҳамин тавр, тӯли солҳои соҳибистиклолӣ кормандони Муассисаи давлатии «Китобхонаи миллии Тоҷикистон» ба таҳия ва ҷопи дастурҳои нави библиографияе камар бастаанд, ки аз нигоҳи банду баст ва услуби китобноманависии фехристнигорӣ ва библиографиянамоиву тавсифнависӣ ҷавобгӯи талаботи замон буда, фарогири масъалаҳои мубрами ҳаёти ҷомеа, санаҳои муҳими таърихӣ фарҳангӣ мебошанд ва

дар маҷмӯъ, ба пешрафту шукуфоии ҷомеаи тозабунёди Тоҷикистон мусоидат хоҳанд кард.

Ҳадафи ниҳой дар ин самт, баланд бардоштани сатҳу сифати таҳия, чоп ва дастраси доираи васеи истифодабарандагон гардонидани онҳо мебошад.

Руйхати адабиёти истифодашуда:

- 1.Энсиклопедияи советии тоҷик. Ҷ. VI.-Душанбе, 1986 .- С.373.
2. Фарҳанги истилоҳоти адабиётшиносӣ / Ҳодизода Р.,Шукуров М., Абдуҷабборов Т.- Душанбе,1968.- С.107.
3. Фаъолияти китобдорӣ дар Тоҷикистон: Маҷмуаи мақолаҳо.Китоби 6.- Душанбе: Аржанг, 2017.- 640 с.

Гулов С. Сармутахассиси шуъбаи илмӣ ва тадқиқотии Китобхонаи милли

Назар Б.- Мутахассиси шуъбаи илмӣ ва тадқиқотии Китобхонаи милли

Теги: илмӣ-тадқиқотӣ